

Heino Laamanen (HL)
Orvokki Laamanen os. Turunen (OL)
Petrontie 991, Ukkola, Eno

Puh 050-3789257 tai 3789297

Haastattelu 5.7.2002 klo 12-13 /Lasse Lovén (LL)

Elämää Soikkelin metsämökissä Pärnälänlahdessa

LL: Soikkelista on varmaan monta kiintoisaa tarinaa. Niistä olisi mukavaa kuulla tarkemmin. Tiedämme, että siinä ympärillä on viime vuosina liikkunut karhu. Miten oli entisinä aikoina?

OL: Isäntä (HL) lähti vaneripuiden kaatoon Pielisen rannalle. Minä lähdin viemään sinne metsään eväitä. Minä kuulin sieltä polulla hirveitä elämöintiä, minä luulin että tuo (HL) tulee sieltä ja pelottelee, sitten minä pysähdyin. Sitä itteään en nähnyt. Asetuin sinne haavan taakse. Se örisi ihan niin kuin karhu. Vähän ajan päästä kuului hirmu rytinä. Ihan varmaan se oli jo silloin karhu. Tämä (HL) sanoi vaan että ei, se oli piru vain.

LL: kauppakirjassa oli monta nimeä ja kuolinpesä. Allekirjoittajina oli kaksi nimeä.

HL: Niin siskoilta oli valtakirja. Oikeastaan minulle oli mummo sen ostanut. Isä saisi siinä elinaikansa olla vaan minulle se jäisi sitten. Se ei vain ollut se testamentti pätevä. Siihen ei ollut todistajia. Sitten piti kaikkien perillisten kanssa sopia ja yhden siskon kanssa kirjoitettiin kauppakirja alle. Nuorempia olivat muut sisarukset.

LL: Kauanko oli ollut suvulla?

HL: Olivat muuttaneet sinne 1939. Enon puolella asuivat ennen. Siihen aikaan olivat talossa loisina olleet. Muistan kun muutettiin sinne. Oli kevät. Ukki oli vielä elossa. Oli huono tie ja kevät. Kaatui reki silloin ja siinä pyörittiin ukin kanssa. Minä olin pikkupoika silloin. Viisivuotias. Olen 1934 syntynyt.

LL: Oliko talo jo rakennettu silloin?

HL: Alun perin oli mökki, joka on nyt purettu. Mökki oli ylempänä, pellon yläreunassa. Siinä on kiveys ja sen alla marjapensaita. Se mökki meni niin huonoon kuntoon, ja kunta hommasi uuden mökin. Kelvansaaren Einon pieni mökki siirrettiin saaresta. Heidän kesälaidun oli täällä rinteessä, joten Eino tunnettiin hyvin. Isäukko purki vanhan talon polttopuuksi paljon myöhemmin sotien jälkeen. Menin 1958 Herajärven rannalle vaimon kotiin asumaan ja vanha mökki oli siellä paikallaan vielä silloin. Väki asui sitten tässä alemmassa mökissä. Siinä minäkin kerkisin muutamia vuosia asumaan 1950-luvulla.

LL: Uudempi mökki on pieni mutta leivinuuni oli iso.

HL: Siihen aikaan tehtiin mökkiin multaiset. Loivat mullan sieltä mökin sillan alta. Uunin perusta petti ja uuni kaatui ja särkyi. Sillan alle meni keväällä vettä kuoppaan.

LL: Montako asui siinä parhaaseen aikaan?

OL: Heitä oli kahdeksan. Isä, äiti ja yksi veli ja neljä siskoa eli 6 lasta. Siinähan sitä pyörittiin. Kaikki lapset ovat syntyneet vanhassa mökissä.

OL: Siinäkin oli loisena minun äiti Elsa Turunen ja minä vauvana. Silloin mökissä oli viholaisäkistä tehty nukkumakehto, jossa HL:n sisko ja minä kiikuimme ihan pienenä viholaisäkissä. Äiti sen kertoi. Kehto oli laipiossa kiinni. Vihulaiskehto sai nimensä perunasäkistä (juuttihamppukuitua, joka oli samanlaista kuin nokkoskuitu). Myöhemmässä vaiheessa ne on tehnyt kehtoja pärekorista. Siinä oli puusta kehikko ympärillä. Päissä oli puut ettei mennyt suppuun. Sellaista ei ole nähty myöhemmin.

LL: Siinä oli sauna ja kaivo.

HL: Kuoppia siinä on ylärinteessä. Kuopat olivat katettuja katontapaisella, katettu oli havoilla, ettei suoraan vesi piässyt. Ruisolkia käytettiin oviaukolla. Ruisolkia käytettiin myös patjojen sisällä.

LL: Missä kaivo?

HL: No sen navetanrähjän takana maastossa. Isompana oli HL tehnyt kuopan veden ottoon. Sauna ollut kallion vieressä pikkusen etelään päin. Navetta oli ihan nykyisen pikkutuvan lähellä. Entinen navetta oli lahonnut. Tämä oli uusi entisille raunioille. Lumi on painanut tämänkin kasaan. Kalliolla oli pieni makuupömpeli ja kanikoppi. Siinä HL soitteli gramafoonia.

OL: Olin vajoota 10, syntynyt 1940, kun kanikoppi oli kalliolla 1940-luvun lopulla.

HL: Sähköjä ei ollut koskaan. Öljylampun tuikku vain. Naapurit tanssi kalliolla kun panivat pelit soimaan. Koliilla oli tanssipaidat kaukana. Niihin sitä mentiin kävellen Herajärvelle ja venneellä soudettiin. Tai sitten polkupyörä työnnettiin metsien läpi ja ajettiin polkuja pitkin. Minun muistin aikana tehtiin vasta tie.

OL: Navetassa oli lehmiä vasikoita, lampaita ja kanoja. Navetta oli täynnä. Kaksi lehmää ja vasikat, niitä teurastettiin. Sonni oli Pörönlahdessa ja Vesivaarassa. Kanat oli ruskeita ja vaaleita. Ja kukko joka lenti aina vieraiden silmille. Kukko oli valkoinen, mutta myös kirjava. Tuo (HL) kun kukko aina rääky, niin muutamana aamuna hävitti kukon. Pölkyn päähän pää ja kirveellä pää poikki.

HL: Koira oli punainen pystykorva. Lehmät olivat nupoja maatiaislehmiä. Lehmillä taisi olla valkoinen juova selässä.

OL: Yksi homma oli kun lehmä putosi mutakuoppaan. Piti koko se immeiskarja etsiä ja kutsua pelastustöihin. Piti naru etsiä. Melkein oli jos ei lehmä sinne kuoppaan hyytynnä, mutta se saatiin ylös.

Isäukolla oli se Turulan auto siinä yläpuolella. Siinä välillä oli niitä mutahautoja, josta oli viety muttoo elukoille. Kuopat olivat sammaloituneet ja elikko oli pudonnut kuoppaan. Pikkusen piätä oli ennen näkynnä, saatiin se pelastettuu.

OL: Sitte kun sinä (HL) savotassa olit alkanut kulkoo, pikkunen ratio, joka pattereilla, anotilla toimi. Sitä ei ollut monella. Sitä kokoonnuttiin kuuntelemaan. Jossain isommissa taloissa oli radio. Isommissa taloissa käytiin joulukirkossa radiokuuntelulla.

HL: Kulkureitti Soikkeliin tuli oli ylös polkua pitkin ja myös aitan eteen. Polku tuli ylös nykyisen pienen rakennuksen kulmaan. Simanainen istutti kuuset ja vähän liian likelle polkua. Tein siinä halkoja. ja toin kelkalla puut tienvarteen

OL: Kauppa oli silloin Herajoella. Kaikki tuotiin kantamalla. Sillä on ollut karhun voimat sillä isällä. Selässään kantoi tavarat.

HL: Pihalla oli muuripata pihalla, jossa keitettiin haudetta, pihanurmia ja piijalan lehtiä. Avoin muuripata. Tytöt otti kesällä muuripadan ja kävivät ylempänä olevalla purolla pyykillä. Pihakaivossa loppui aina kesällä vesi. Tien yläpuolella oli kivi ja sen alla lähe, josta kiikutettiin ruokavettä. Parikymmentä metriä tien yläpuolella. Lie siinä nytkin vettä. Vesi tulloo moan alta.

LL: Tässä oli taloja ja torppia lähellä??

HL: Karttusen vaara, Turusen auto, oli Soikkelin yläpuolella. Vinnin Reinolla oli se Mustosen paikka ja oliko se Lehikoinen sitten, jota kutsutaan nyt Alamurhiksi (Heikki Lehikoinen) Ylempänä oli niitty ja liekö siellä mökkikin ollut, Ylä-Murhi. Lehikoinen oli pitänyt siellä mäellä kauppaa ja kantamalla tuonut tavarat sinne Pielisen rannalta. Mökkiläiset kävivät tekemässä kauppaa. Ympäri Pärnälässä ja Rieskaniemessä oli mökkejä ja ne kävivät pikkutavaraa ostamassa. Kauppa oli Ylä-Murhissa. Ylämurhin niityllä oli lato ja Heimo ja Orvokki tekivät latoon heinät ja veivät talvella Rantalaa (Herajärven rannalla) silloin, kun asuivat siellä. Veivät heinää siihen. Siihen ympärille Nevalainen, joka osti paikan Lehikoiselta, istutti kuusen taimet.

OL: Pienenä kuulin juttuja siitä nimestä (Murhi) onko siellä joku murhattu vai mittee. Sitä ei kukkaan tiennyt.

HL: Ala-Murhi ja savusauna ovat tallella.

Ala-Murhiin sota-ajan jälkeen noin 1945 Lehikoinen teetti mökin. Siinä oli ennen toinen mökki. Ei ollut rintamamiesmökki. Lehikoinen oli Kelvänsaaresta ottanut emännän ja sillä oli perintömaita. Se ensimmäinen kuoli ja toinenkin. Lyyti oli ehkä nimenä. Taitekatto taisi olla malliltaan, kuten sinne Kolille kun mentiin, Herajärven rannalla siinä oli Hiekkapelto niminen vanha talo, jossa oli taitekatto. Se talo paloi ja pojat rakensivat uuden talon.

OL: Se varmaan rakensi Ala-Murhin kun oli lähtenyt meiltä (Elsa Turusen mökistä Rantalasta, Jauholan naapurista). Kun itse olin 6 -vuotinen.

HL: Tytöt kävivät Heraniemessä koulussa. Minulta jäi koulu sodan takia käymättä.

OL: Kouluun mentiin yli järven, mentiin aamusella ja iltasella. Äiti tarvitsi veneen kun kävi kalassa. Hirveesti huusin ja äiti tuli hakemaan. Yhden hyvin tuulisen illan muistan, kun menin kaverin luokse ja en huutanna äitiä. Äiti lopulta tuli ja haki ja antoi hirveän selkäsaunan jonka vieläkin muistan. En minä uskaltanut enää jäädä sen jälkeen. Ennen oli korpikuri tiukka ja vähemmän oli pahantekijöitä.

LL: Kuka viimeksi asui pikkumökissä?

HL: Isäukko kuoli joulun seudussa ja keväällä äiti ja sisko lähtivät. Isä kuoli Turulan puron lähelle vähän ennen joulua. Hirmuinen pakkanen oli. Lakkalasta oli tulossa, ja väsyi polun varteen. Myöhän oltiin täällä. Sitten piti hommaamaan hautaustoimia ja vietiin Lieksaan. Äiti ja Senja, nuorin sisko jäivät. Myö tultiin 1966 tänne Enoon ja se mahtoi olla 1968, kun se pieni talo tyhjjeni. Hetihän se tyhjjeni kun isä kuoli.

LL: Mitä pellolla kasvoi

OL: Perunaa, juurikasvia, turnipisia lehmälle. Naurista lanttua porkkanoo. Syksyllä keräsivät sieniä. Hänen isänsä oli teurastaja ja kulki teurastamassa ja sai palkkoo. Eikös nuo lie käynyt ongellakin, Pitkässälammissa.

HL: Ei ollut minun aikana enää kaskea. Ennen vanhaa olivat polttaneet. Simanaisen maat kaikkihan ne ovat kaskettuja. Nauriskuoppia löytyy Simanaisen mailta.

HL: Pikkutalon alla rinteessä oli aukea laidun, nyt lepikko. Kun muutettiin sinne, Pielinen näkyi hyvästi ja laivat näkyivät, kun lauttoja vedettiin. Avolauttoja. Pitkin Pielisen rantoja keräsivät puita kun myrsky levitti.

OL: Karjahan kulki vapaasti metässä Kolia myöden. Ylä-Murhin ahon vieressä oli pystyaita, joka Lehikoisen tekemänä kesti monia vuosikymmeniä. Pitihän talven varalle saada heiniä, lehmät olivat metsässä. Lehmät olivat niin viisaita, tulivat metsästä lypsylle, tehtiin lehmisavut.

HL: Minä sen pienen aitan Pärnälän paikalta aitasta siirsin. Nykänen tuli siihen Pärnälään asumaan. Myi aitat, niitä oli kolme. Yksi oli iso viljanpitoaita. Minä siitä aittarivistä ostin osan. Tässä aitassa ovat aikanaan nukkuneet ja ollut riijuuaitta jo ajat sitten, milloin lie jo ollut. Vaatteiden pitoaita. Välissä oli liha-aita ja sitten vilja-aita.

HL: Lattialaudat ovat leveät, veistetyt alapuolet, piältäpäin vähän höylänneet.

OL: Siinä Mustosen Teuvon kanssa nuo (HL+TM) jenkoo harjoitelleet.

HL: Pärekatto oli alun perin. Äiti vähän ennen lähtöönsä sen huopakaton pani. Metsä kasvanut ympärille. Minä raivasin sen kuin halkoja tein. Sen pihjalan jätin, liekö tuo vieläkin siinä.

Kukkia oli monenlaisia alemman talon pihassa. Ne läksivät kun immeisiä on käynyt siellä kaivelemassa. Velimies Polvijärveltä taisi kerätä osan niistä kukista. Jotain vielä on jäljellä.

OL: Iso pesue oli lapsia. Äiti on tehnyt kymmenen täysiaikaista tenavaa ja kuusitoista mennyt vielä kesken. Yksi pieni poika oli kolmivuotisenä kuollut. Sieltähän ei saanut

hautaankaan. Piti kevääseen asti pitää saunassa. Arkut piti teettää naapurissa. Neljä kuoli pienenä. Hänen (HL) äitinsä on vielä Outokummussa ja täyttää 14.7.2002 vielä 95 vuotta. Se ei oo varmasti ollut helppoo. Muisti vielä toisin ajoin toimii ja toisin ajoin häipyä. Vanhoja muistaa paremmin.

HL: Perhe meni Soikkeliin 1939, kun Enon puolen mökki oli niin pieni ja huono. Sitten rakennettiin pikkutalo sodan jälkeen noin vuonna 1946 ja aitta 1950-luvulla, noin vuonna 1956. Äiti oli vielä pikkumökissä vuoteen 1968 asti. Olikohan se 1956, kun sen aitan sinne siirsin.

OL: Minä oli 16 –vuotinen, kun siellä kävin (s. 1940) ja silloin se mahtoi jo olla.

LL: Kuka asui vanhassa Soikkelin talossa ennen kuin menitte sinne.

HL: Siinä asui se Soikkeli. Vanha mummo Soikkeli ei lähtenyt mielellään, mutta poika Pekka myi sen meidän mummolle ja Soikkelin mummo siirtyi sitten meidän vanhaan mökkiin Enon puolelle lahen pohjaan.

HL: Isän sisko 1918 keväällä rakennutti Soikkelin vanhan päätalon. Isän siskon mies oli jäänyt sotaan ja leski oli myynyt sen Soikkelille ja Soikkelin poika Pekka myi sen Laamasen mummolle. Oikeasti se oli Laamasen isän isän perintömaata, sen velkaannuttua sen piti myydä Reijoselle, joka asuu Vuonislahdesta ja Kotilaisen Lieksassa. Siinähan alun perin oli toistasataa hehtaaria maata. Siitä on sitten lohkastu se pari hehtaaria Soikkelin tontiksi.

Päärakennuksessa oli tupa, iso leivinuuni ja ruokakomero, jota pidettiin kylmillään. Kammarin tapanen oli toinen.

OL: Siinä yks tapaus oli, siinä on meinannut pallo koko joukko. Uunilla oli puita. Tämä (HL) nukkui siinä uunin vieressä. Ne syttyivät puut palamaan uunin päällä ja kissa hyppäsi tämän (HL:n) päälle.

HL: Minä jotta mikä nyt ja katoin uunin päälle. Puut olivat tulossa. Minä huusin, ja toiset nukkuivat vielä. Mökki oli jo savvuu täynnä. Isäukko sitä vettä sinne uunin päälle hilasi. Sodan jälkeen se tapahtui, pikkupoikana muistelen olleeni. Talvella uuni oli kuuma, kun mökki oli hatara. Sen ympärille kaikki kasautuivat.

OL: Siihen aikaan tuntui ettei sitä kiirettä ollut. onhan ne joskus narisheet leivästä, mutta se ei ollut paljon. Pikkunen lamppu paloöljyllä. Kun talvella lähdettiin kauppaan, piti olla öljykannu kädessä. Pienestä pitäen piti käydä kaupassa. Kauppa oli Heraniemessä, sinne käveltiin Lakkalan kautta. Siinä asui matkan varrella ennen rantaa vähän ylempänä Mikko Romppanen, Seppälän torpassa. Ja sitten Saastamoinen. Se Romppanen möi sen Seppälän Piiriselle huvilaksi.

LL: Mitä töitä oli täällä tarjolla?

HL: Simanaisella olin aina puukaupoissa tekomiehenä.

LL: Miten Pielisellä kalastettiin?

HL: Kolilta tulivat aina nuotan vetoon Pärnälänlahdelle. Itse vein muikkuverkkoja. Entisellä naapurilla on siinä huvila siinä Mustanpuron suussa. Peräharju oli se kaveri ja minä sen kanssa monena kesänä kalassa. Siitä rannastahan sitä kuljettiin Kelvälle junalle ja kauemmas salolle savottaan.

LL: Mikä sai teidät myymään Soikkelin?

HL: Panivat tiestä yksikkömaksut, kolmesattoo markkoo vuodessa. Työläännyn siihen tiemaksuun ja päätin myydä paikan.